

بررسی اجمالی نظام آموزش از راه دور در کشور آلمان غربی

معرفی گزارش

دکتر احمد آقازاده

گزارش حاضر به توصیف و تشریح کلیاتی از سازمان، برنامه‌های آموزشی و شیوه کار در دانشگاه آزاد (آموزش از راه دور) کشور آلمان غربی می‌پردازد. از آنجا که امروزه موضوع استفاده از این روش در سطوح مختلف آموزش، به‌منظور افزایش ظرفیت و پاسخگویی به نیازهای کشور، به‌طور جدی مطرح بوده، دانشگاه پیام نور نیز در سنوات اخیر با استفاده از این روش به تربیت دانشجو پرداخته است.

آگاهی از تجارب موفق سایر کشورها در این زمینه می‌تواند به سهم خود روشنگر و راه‌گشا باشد. توصیه می‌شود گزارش دانشگاه آزاد آلمان غربی پس از مطالعه مقاله نقش و رسالت آموزش از راه دور، به قلم آقای غلام‌رضا ارجمندی و به‌عنوان نمونه عینی و عملی زمینه‌های نظری یادشده در مقاله مذکور، مطالعه شود.

این گزارش تحت عنوان «بررسی اجمالی نظام آموزش از راه دور در کشور آلمان غربی» توسط برادر دکتر احمد آقازاده، استاد علوم تربیتی دانشگاه علامه طباطبایی تهیه شده و در اختیار فصلنامه قرار گرفته است. بدین وسیله ضمن قدردانی از نامبرده امیدواریم شاهد همکاری گسترده‌تر ایشان با فصلنامه تعلیم و تربیت باشیم. ان شاء...
فصلنامه..

دانشگاه آزاد آلمان غربی *Fern Universität*

اداره مرکزی دانشگاه آزاد آلمان غربی در شهر هایگن (Hagen) قرار دارد. این شهر که دویست و ده هزار نفر جمعیت دارد در یک منطقه جنگی و کوهستانی جای دارد. دانشگاه مذکور از سال ۱۹۷۵ آغاز به کار کرده است و تنها دانشگاهی است که نظام آموزشی از راه دور را در آلمان غربی برقرار کرده است.

دانشجویانی که به دلایل اشتغالات شغلی و زندگی نمی‌توانند به گونه‌ای متداول در کلاسهای دانشگاهها حضوری شرکت کنند، در این دانشگاه به تحصیل اشتغال دارند. هدف از تشکیل دانشگاه آزاد، افزایش دانش و معلومات، نوکردن دانش حرفه‌ای دانشجویان و ادامه تحصیل تا اخذ درجه علمی در سطوح مختلف تحصیلی است.

شرط ورود به دانشگاه داشتن گواهینامه پایان تحصیلات متوسطه، ارائه گواهی‌نامه تندرستی و سلامت مزاج و موفقیت در امتحان ورودی است. مسئولان دانشگاه خاطر نشان ساختند که معیارهای گزینش دانشجویان این دانشگاه همسان سایر مؤسسات آموزش عالی است، زیرا سیاست آموزشی دانشگاه بر این اصل استوار است که دانشجویانی به این دانشگاه راه یابند که توانایی و قابلیت تحصیلات عالی را دارا باشند و ضمناً با چنین گزینشی، کیفیت آموزش و شأن علمی دانشگاه در مقام مقایسه با سایر مؤسسات آموزش عالی آلمان غربی حفظ و حراست خواهد شد.

شعب و مراکز مختلف دانشگاه

دانشگاه آزاد آلمان غربی دارای ۴۳ مرکز فراگیری در نقاط مختلف آلمان و سه مرکز در کشور اتریش است.^۱

مراکز و شعب دانشگاه مذکور با این هدف تأسیس شده‌اند که امکانات آموزشی عالی را در مناطق مختلف برای دانشجویانی که به دلایل حرفه‌ای و مشغله‌های دیگر زندگی نتوانسته‌اند به دانشگاهها راه یابند، فراهم آورد. در حال حاضر ۴۰ هزار دانشجو در این نظام دانشگاهی به تحصیل اشتغال دارند. در این مراکز دانشجویان از مشورتهای و کمکهای مربیان و اساتید خود بهره می‌گیرند. با مراجعه دانشجویان به این کانونهای آموزشی امکان تماس و آشنایی چهره به چهره برای دانشجویان هر منطقه فراهم می‌شود. به منظور تقویت روحیه همکاری و تعاون اساتید این مراکز بر کار گروهی دانشجویان تأکید فراوان دارند و در جهت تحقق این هدف مسئولیت و اجرای برخی از طرحها و پروژه‌های درسی به عهده گروهی از دانشجویان منطقه واگذار می‌شود.

سال تحصیلی

سال تحصیلی به دو نیم‌سال تحصیلی تقسیم می‌شود که شامل ترم تابستانی و زمستانی است. ارسال فرم پذیرش و درخواست تحصیلی برای ترم زمستان از اول «مسی» (اوایل اردیبهشت) تا پانزده «جولای» (اواخر تیرماه) صورت می‌گیرد و برای ترم تابستانی از اول «سامبر» (اوایل آذر) تا پایان ژانویه (اوایل بهمن) است.

دانشجویان

در حال حاضر بیش از ۴۰ هزار نفر دانشجو در این دانشگاه به تحصیل اشتغال دارند. دانشجویان به چند گروه تقسیم می‌شوند که عبارتند از:

۱ - دانشجویان تمام‌وقت.

۲ - دانشجویان نیمه‌وقت.

۳ - دانشجویان مهمان.

مدت تحصیل برای دانشجویان تمام‌وقت برای اخذ درجه لیسانس (درجه کارشناسی) بین سه تا چهارسال است لیکن این مدت برای دانشجویان نیمه‌وقت ۶ تا ۷ سال به طول می‌انجامد.

دانشجویان تمام‌وقت موظفند تمامی واحدهای درسی که توسط دانشگاه در رشته به‌خصوصی طی سال تحصیلی ارائه می‌شود، بگذرانند. لیکن دانشجویان نیمه‌وقت که اغلب شاغل هستند فقط نیمی از واحدهای درسی ارائه شده را طی نیمسال تحصیلی، مورد انتخاب قرار می‌دهند.

ذکر این نکته ضروری است که دانشجویان دانشگاه‌های سنتی و حضوری آلمان غربی می‌توانند برخی از واحدهای درسی خویش را از طریق این دانشگاه به‌شیوه آموزش از راه دور بگذرانند. به اعتقاد مسئولان دانشگاه این امر از زمانی میسر شده است که دانشگاه آزاد با همسان کردن معیارهای گزینش دانشجو با سایر دانشگاه‌های آلمان نشان داده است که دانشجویان شایسته و توانا را از نظر علمی بر می‌گزیند و گرچه آموزش به‌شیوه‌ای نو و به‌شکل دیگری برقرار است، لیکن از کیفیت آن به‌دلیل اعمال چنین سیاستی کاسته نشده است. البته ارتباط تنگاتنگ علمی و آموزشی این دانشگاه با سایر مؤسسات آموزش عالی نیز می‌تواند دلیل دیگری باشد که راه را بر چنین تبادل دانشجویی هموار، و زمینه داد و ستد علمی بین این دانشگاه و سایر مؤسسات آموزش عالی را ممکن ساخته است.

علاوه بر این سه گروه دانشجو، افراد دیگری نیز می‌توانند با انتخاب واحدهای درسی به‌صورت تک‌درس در این دانشگاه به تحصیل اشتغال ورزند. به گروه اخیر در صورت توفیق در

امتحانات فقط گواهی گذراندن تک درس داده می‌شود. به این گروه از دانشجویان مدرک تحصیلی دانشگاهی داده نمی‌شود.

رشته‌های تحصیلی

رشته تحصیلی موجود در سطح لیسانس در این دانشگاه شامل مهندسی الکتریسته، ریاضیات، علم کامپیوتر و اقتصاد است. دانشجویان این دانشگاه می‌توانند در سه سطح تحصیلی (لیسانس، فوق لیسانس و به تعداد محدود در دوره دکترا) در رشته‌های مهندسی الکتریسته، ریاضیات، کامپیوتر و اقتصاد و مدیریت بازرگانی به تحصیل اشتغال ورزند.^۲

دانشجویان دوره‌های فوق لیسانس و دکترا پس از گذراندن دروس تعیین شده ملزم به گذراندن رساله و دفاع از آن می‌باشند.

هریک از رشته‌های تحصیلی توسط گروه و هسته آموزشی هدایت می‌شود. هر بخش و هسته آموزشی که متشکل از رئیس بخش و اعضای هیأت علمی می‌باشد مسئولیت تدوین برنامه‌های درسی دانشجویان و نظارت بر اجرای آن طی هر ترم تحصیلی، تهیه مقررات و ضوابط امتحانات و بررسی کارنامه‌های تحصیلی دانشجویان را به عهده دارد. جدول ضمیمه برخی از ویژگیهای روند آموزشی، پذیرش دانشجو و شرایط اشتغال به تحصیل در دانشگاه آزاد آلمان غربی را به گونه‌ای اجمالی نشان می‌دهد.

روشهای آموزشی

دروس به صورت جزوات و کتب درسی که توسط اساتید به رشته تحریر درآمده است، از طریق پست برای دانشجویان ارسال می‌شود. همراه با هر کتاب یک یا چند نوار درسی که فصول مختلف کتاب یا جزوه درسی از زبان استاد به محک بررسی زده شده است و مسائل را حل و فصل می‌کند ارسال می‌شود.

این نکته نیز گفتنی است که در جزوات درسی قبل از اینکه مطالب اصلی درسی شروع شود، اصطلاحات و واژه‌های کلیدی آن درس به منظور آمادگی بیشتر و درک عمیقتر دانشجویان تعریف می‌شود و سپس مقولات و مطالب متنوع هر درس مورد بحث قرار می‌گیرد. دانشجویان موظفند تکالیفی را که استاد هر درس برای هر یک از فصول و بخشهای کتب مشخص کرده است، به انجام رسانند و در تاریخ معین آنرا به مراکز فراگیری و یا شعب دانشگاه آزاد نزدیک محل اقامت خویش ارسال دارند. تکالیف ارسالی توسط مربیان مراکز تصحیح می‌شود و سپس برای باز خورد و اطلاع از نتیجه کار برای دانشجویان ارسال می‌شود. دانشجویان در صورتی می‌توانند در امتحان نهایی هر درس شرکت کنند که نمره رضایت بخشی از مجموع تکالیف

درسی خویش کسب کرده باشند.

علاوه بر جزوات درسی، نوارهای آموزشی، اسلاید، فیلمهای ویدیویی از سایر وسایل سمعی و بصری در آموزش از راه دور بهره گرفته می‌شود. کتابخانه مرکزی و بزرگ دانشگاه که در شهرها یکن قرار دارد با کتابخانه‌های عمومی شهرهای مختلف آلمان و کتابخانه‌های دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی در ارتباط است و نظام وام‌گیری کتابهای درسی را برای دانشجویان فراهم کرده است.

علاوه بر آن هر یک از مراکز و شعب دانشگاه آزاد دارای کتابخانه نسبتاً غنی است که دانشجویان منطقه می‌توانند از آن استفاده کنند.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

پاره‌ای از ویژگیهای تحصیل در دانشگاه آزاد آلمان غربی

شروع ترم	زمان ثبت‌نام	کمک مالی به دانشجویان	شهریه برای هر ترم	حد متوسط ساعات مطالعه و تحصیل در هفته	مدت تحصیل	مدرک تحصیلی	شرایط پذیرش	موقعیت دانشجویی
فقط ترم زمستانی که ۱۰/۱ سال میلادی آغاز می‌شود	۵/۱۵ سال میلادی ۷/۱۵ سال میلادی	امکان پذیر نیست	۲۸۰ مارک	۴۰ ساعت	۳ تا ۴ سال برای لیسانس ۴ تا ۵ سال برای فوق لیسانس	ارائه می‌شود	دارا بودن شرایط ورود به دانشگاه	دانشجوی تمام وقت
فقط ترم زمستانی که از ۱۰/۱ میلادی آغاز می‌شود	۱۵/۵ میلادی ۷/۱۵ میلادی	امکان پذیر نیست	۱۷۰	۲۰ ساعت	۴ تا ۶ سال برای دوره لیسانس ۶ تا ۸ سال برای فوق لیسانس	ارائه می‌شود	دارا بودن شرایط ورود به دانشگاه	دانشجوی نیمه وقت
۱۰/۱ ترم زمستانی ۴/۱ ترم تابستانی	۵/۱۵ و ۷/۱۵ ۳/۱ و ۱۲/۱ سال بعد	امکان پذیر نیست	حداقل ۷۵ مارک	بستگی به تعداد واحدهای انتخاب شده از طرف دانشجو دارد.		داده نمی‌شود.	انتقال به تحصیل در دانشگاههای دیگر.	دانشجوی مهمان
۱۰/۱ ترم زمستانی ۴/۱ ترم تابستانی	۵/۱۵ و ۷/۱۵ ۳/۱ و ۱۲/۱ سال بعد	امکان پذیر نیست	حداقل ۷۵ مارک	بستگی به تعداد دروس انتخابی از طرف دانشجو دارد.		داده نمی‌شود		دانشجوی تک درس

شعبه‌شناسی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

زیر نویسها:

۱- از چهل هزار نفر دانشجوی مشغول به تحصیل این دانشگاه در سال ۱۹۸۹ قریب به چهار هزار نفر اطریشی هستند که از طریق این دانشگاه به تحصیل اشتغال دارند.

۲- در دوره فوق لیسانس علاوه بر رشته‌های مذکور رشته تحصیلی حقوق و آموزش بزرگسالان نیز منظور شده است.